

In derschader grischun crititgescha la taglia da mandat

Contribuziun en la gassetta da derschaders svizzers

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

■ **Quasi mintga derschader svizzer paja a sia partida ina taglia da mandat. Giuliano Racioppi analysescha questa pratica. Il derschader da la dretgira administrativa grischuna è da l'opiniun che questa taglia dettia l'impressiun ch'il derschader na saja betg independent e cumpria ses post.** Sin palancà chantunal pretendan las partidas in obolus tranter 5000 e 9000 francs. Sco derschader da la pcd paja Racioppi mintg'onn 6000 francs. Ses artitgel en la «Richterzeitung» analysescha la pratica sin champ federal. Il titel da sia contribuziun: «Die moderne 'Paulette': Mandatssteuern von Richterinnen und Richtern». Il titel è aposta in pau provocativ: Pli baud pajavan ils derschaders e bursers al retg en Frantscha la «Paulette» per in-summa obtegnair in post.

Unic sin quest mund

Mintga commember en ina regenza chantunala e mintga parlamentari paja oz a sia partida ina cumpart da l'entrada da mandat. Quai vegn pratigà er en auters pajais. Ch'ils derschaders pajan dentant ina tala taglia saja unic en l'Europa e probabel perfin sin l'entir mund, scriva Racioppi. Ils derschaders svizzers vegnan elegids sco commembers d'ina partida ed il parlament resguarda la forza da partida cun occupar ils posts. Il tribunal federal sa cumpona da preschent da 10 derschaders da la pps, 9 da la ps, 7 da la pcd, 6 da la pld, 4 verds, 1 verd-liberal ed 1 da la pbd. Circa tuttina èn las relaziuns al tribunal administrativ ed al tribunal penal.

Las opiniuns divergeschan schein quest sistem è adattà per occupar las dretgiras. Arguments persuerter èn la legitimaziun democratica e che las dretgiras resplesndan uschia las differentas tenutas

en il pievel. Ils critichers pretendan ch'ins duess eleger derschaders be tenor qualificaziun. Sch'ins resguardia sper la lingua, la derivanza e la schlattaina anc l'appartegnientscha ad ina partida ristgian ins da betg pli tscherner la candidata u il candidat pli capavel.

Derschaders sanesters pajan blier

Per eruir la pratica cun las taglias da mandat ha Racioppi tramess questunaris a las partidas ed als derschaders federals. Sper l'autezza da la taglia ha el era vuli eruir sche las contribuziuns sajan «voluntarias, usitadas u obligatorias» e sche las partidas na mettessan betg pli si in derschader che chala da pajar la contribu-

ziun. La pps e la pld n'han betg returnà il questunari.

La Partida socialdemocratica (ps) incassescha las pli autas contribuziuns. Tenor statutas sto in derschader da la ps contribuir quatter pertschient da sia paja netta. Per in derschader federal fa quai circa 13 000 francs l'onn, per in derschader dal tribunal administrativ circa 3600 francs e per in derschader dal tribunal penal circa 5900 francs. La partida incassescha en tut passa 200 000 francs ad onn da ses derschaders. En la ps èn questas contribuziuns obligatorias. Er ils verds e verd-liberals incasseschan summas en questa dimensiun, l'emprim onn da mandat pretendan ils verd-liberals perfin

il dubel. Racioppi constatescha che las partidas sanestras – che na recaltgan betg tants daners ord l'economia – pretendan summas pli autas che las partidas burgaisas.

La pbd pretenda dals derschaders mintgamai 3000 francs l'onn. La pcd incassescha 6000 d'in derschader ordinari e 3000 francs d'in derschader accessori. Ils derschaders da la pld e pps pajan 3000 francs resp.7000 francs, tge che resorta dals questunaris ch'ils derschaders han tramess enavos a Racioppi.

Co resentan ils derschaders la taglia?

La gronda part dals derschaders che han returnà il questunari ha punctuà ch'els

pajain voluntariamain la contribuziun. L'indipendenza dals derschaders na saja betg periclitada. Anzi, las partidas sajan plitost dependentas dals daners dals mandataris. Era pliras vuschs ord la scienza pon sa famigliarisar cun la pratica.

In derschader federal s'exprima dentant fitg critic: Era sche la taglia da mandat saja usitada sche saja ella tuttina nudadattada en in ambient che mettia gronda paisa sin l'indipendenza e la trasparenza. A la populaziun saja quest fenomen da la taglia da mandats betg enconuschent. Sch'ella savess da quai pudess vegnir si l'impressiun ch'ils derschaders cumprian lur elecziun, crititgescha quest derschader. El propona ch'il plenum dals derschaders al tribunal federal duai decider da betg pli pajar la taglia. «Quai lubiss er a las autoritads giudizialas chantunalas da sa deliberar ord questa situaziun arcaica.» In derschader ord l'emprima istanza menziuna ch'el temia da betg pli vegnir proponì per in post pli aut sch'el na paja betg.

Corresponda betg a standards internaziunals

En sia quintessenza suonda Racioppi plitost las vuschs criticas. El constatescha che la taglia da mandats, «in unicum mundial», na sa cumportia betg cun ils standards internaziunals e cunterfetschia a las recumondaziuns dal comité da ministers dal Cussegl d'Europa. «Era sche creschì historicamain sco med per finanziar las partidas e strusch crititgà en la scienza, violescha la pratica da las taglias da mandat per derschaders en Svizra l'indipendenza externa giudiziala, vul dir l'impressiun da l'indipendenza», scriva Racioppi. I emportia pauc sche la taglia da mandats vegnia contribuida voluntariamain u obligatoricamain.

El crititgescha ch'ils derschaders ston pajar mintg'onn in obolus a lur partida: Giuliano Racioppi, derschader a la dretgira administrativa chantunala.